

Po dojrzaniu nasion torebka otwiera się kłapami; w tym czasie na kolcach uwydatniają się gęsto przebiegające, grube nerwy, zbiegające się od sztyletowatego wierzchołka aż ku nasadzie.

Ojczyzną *Datura ferox* jest Azja, jako zawleczona notowana jest również w dolinie rzeki Sacramento.

LITERATURA

Abrams L., 1960. Illustrated Flora of the Pacific States, Stanford, California.

Britton N., Britton A., 1898. An Illustrated Flora of the Northern United States Canada and the British Possessions, New York.

Flora SSSR., 1955. t. XXII, Moskwa.

Gleason H. A., 1963. Manual of Vascular Plants of Northeastern United States and Adjacent Canada, New York.

Hitchcock L., 1959. Vascular Plants of the Pacific Northwest, Washington.

WANDA WRÓBEL-STERMIŃSKA

Ogród Botaniczny UJ

PRZYCZYNEK DO POZNANIA DWU LIAN TROPIKALNYCH: *Boussingaultia baselloides* H. B. ET KTH. i *Bougainvillea spectabilis* WILLD.

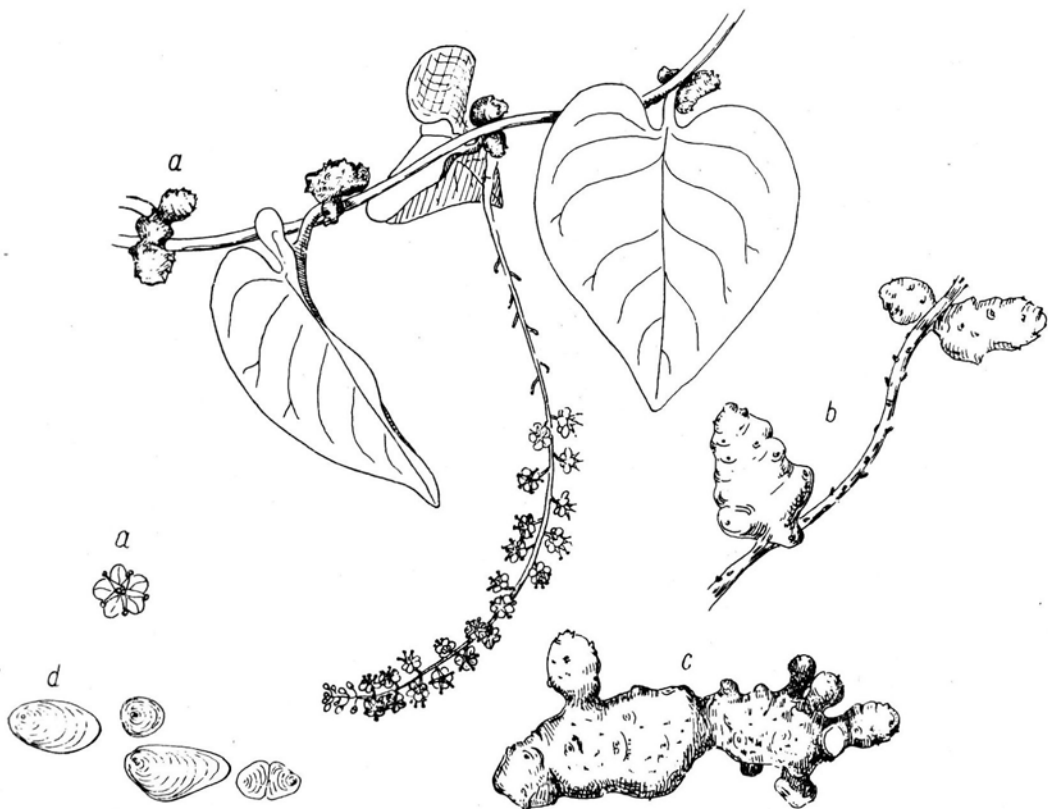
Na temat lian tropikalnych pisano już w Biuletynie Ogródów Botanicznych (nr 3/59, 2/60), lecz warto jeszcze wspomnieć o dwu pnączach wymienionych w tytule a uprawianych w krakowskim Ogrodzie Botanicznym.

Boussingaultia baselloides (rodz. *Basellaceae*) * jest pnączem z suchszych terenów tropikalnych Ameryki Płd. — z Ekwadoru. Nazwa rodzaju pochodzi od słynnego chemika, podróżnika francuskiego J. B. Boussingaulta, który żył w latach 1802—1887. Liana ta posiada grube korzenie oraz rozgałęzione, obłe, liczne pędy, dochodzące do 6 m długości. Starsze łodygi drewnieją, tworząc silnie poskręcane pętle, partie szczytowe natomiast pozostają zielne, wykazując tendencje do lewostronnego zwijania się. Mięsiste, krótko ogonkowe, skrętoległe liście, sercowatego kształtu, dochodzą do 18 cm długości i 14 cm szerokości. W pachwinach liści wyrastają wegetatywne bulwki, które są skróconymi pędami. W młodych stadiach swego rozwoju są one zielone, różnego kształtu, starsze zaś szarozielone — osiągają 10 do 15 cm długości (ryc. 1 b, c). Dowodem ich pędowego pochodzenia są wyrastające na nich niekiedy szczytkowe liście lub kwiatostany (ryc. 1 a). Bulwki

* Od Redakcji: obecnie dla rodzaju *Boussingaultia* używa się nazwy *Andredera* Juss. (patrz J. C. Willis).

gromadzą materiały zapasowe w postaci skrobi (ryc. 1d). Wegetatywne pędy posiadają znaczną ilość bulwek w przeciwieństwie do tych, na których wyrastają kwiatostany. Zaobserwowano, że większość pędów zielnych, niosących kwiatostany nie posiada w ogóle bulwek wegetatywnych. Na przykładzie tej rośliny można prześledzić zjawisko samoczynnej regulacji sposobów rozmnażania. Tworzenie się większej ilości bulwek daje roślinie możliwość rozmnażania wegetatywnego, natomiast masowe zakwitanie pociąga redukcję bulwek, które stają się zbędne a rozmnażanie generatywne bierze górę.

W okresie 5-letniej uprawy szklarniowej w Ogrodzie Botanicznym rośliny zakwitły po raz pierwszy w październiku 1968 r. Niepozorne, drobne, białe kwiaty zebrane są w groniaste, około 30 cm długości, niekiedy rozgałęzione kwiatostany. Poszczególne kwiatostany liczy od 50 do 100 kwiatów. Kwiaty są obupłciowe, 5-płatkowe, u nasady płatków znajdują się miodniki wydzielające nektar i zwabiające liczne owady. W pełni kwitnienia kwiaty utrzymują się około 20 dni, po czym czernieją i opadają. Owoc zawiera jedno nasienie, które szybko traci zdolność kiełkowania.

Ryc. 1. *Boussingaultia baselloides* H. B. et Kth. — młody pęd z kwiatostanem; a — kwiat, b — wegetatywne, młodsze bulwki, c — bulwki starsze, d — skrobia, materiał zapasowy w bulwkach

Pnącz zarówno w uprawie szklarniowej, jak i ogrodowej przechodzi okres spoczynku. W grudniu liście żółkną i powoli opadają. Łamliwe, kruche bulwki wegetatywne opadają również na ziemię, po okresie krótkiego spoczynku ukorzeniają się, dając początek nowej roślinie. Bulwki są zjadane nie tylko przez zwierzęta, lecz również są one pokarmem dla tubylczej ludności.

Boussingaultia próbowano zaaklimatyzować w gruncie. Wybrano dla niej miejsce zaciszne o wystawie południowej. Okazało się, że roślina w gruncie rośnie słabiej (do 3 m wysokości), tworzy mniej i znacznie drobniejszych bulwek, nigdy też nie zakwitła. Przyczyny tego można dopatrywać się w tym, że okryte na zimę pędy przemarzają i roślina rokrocznie musi odnawiać je od korzeni. Jeśli chodzi o uprawę

Ryc. 2. *Bougainvillea spectabilis* Willd. — 3 kwiatowy kwiatostan; a — pęd szczytowy z kwiatostanem, b — pęd starszy z kolcami

pnącza to jest ona stosunkowo łatwa; rozmnaża się ją przez bulwki wegetatywne, sadzone do ziemi piaszczysto-gliniasto-humusowej. Rośliny rosną szybko, w lecie wymagają więcej wilgoci, na jesieni i w zimie podlewanie należy ograniczyć. Pełnię rozwoju roślina osiąga w lipcu — sierpniu, kiedy to młode pędy tworzą zwisające girlandy.

Bougainvillea spectabilis (rodz. *Nyctaginaceae*), rodzajową nazwę zawdzięcza również francuzowi, żeglarzowi i podróżnikowi L. A. de Bougainville (1729—1811). Liana ta należy do głównych składników lasów hygromegatermalnych Brazylii. Jej zdrewniałe pędy, dochodzące do 15 m długości, pokryte są sercowatymi sztywnymi liśćmi. W pachwinach liści lub nieco wyżej umieszczone są haczykowate kolce, które są przekształconymi bocznymi pędami; spełniają one rolę zarówno czepną, jak i ochronną (ryc. 2b).

Liana ta może być uprawiana tylko w ciepłej szklarni. Kwitnie przez cały rok. Kwiaty są niepozorne, drobne, zebrane zwykle po trzy, otoczone znacznie od nich dłuższymi liśćmi podkwiatowymi. Głównym elementem dekoracyjnym są nie kwiaty ale podkwiatki. Są one zabarwione kolorowo. Kwiaty przyrośnięte są krótkimi szypułkami do podkwiatków (ryc. 2a), które spełniają podwójną rolę: powabni dla zapylających je owadów, oraz — po przekwitnięciu kwiatu — aparatu ułatwiającego rozsiewanie owoców przez wiatr. W uprawie szklarniowej kwiaty niekiedy nie rozwijają się wcale, zwłaszcza jesienią gdy brak jest słońca. Pomimo stałego kwitnienia roślina nigdy nie zawiązała owoców z braku odpowiednich owadów. *Bougainvillea spectabilis* tworzy liczne mieszańce z *B. glabra*. Mieszańce te mają podkwiatki o całej gamie barw od jasnożółtej, żółtej, pomarańczowej, fioletowej do ciemnoczerwonej. Liana ta jest szeroko uprawiana dla celów dekoracyjnych w Ameryce Płd., Europie płd. i Azji płd.

Rozmnażać ją można wegetatywnie na wiosnę przez sadzonkowanie pędów zdrewniałych. Wymaga ziemi żyznej, humusowej, wysokiej temperatury i wilgotności. Przy niższej temperaturze (10—15°C) wytwarza bardzo bogate ulistnienie, lecz słabiej kwitnie.

Omówione gatunki można uprawiać na kratkach, drutach, nitkach nylonowych i na ścianach działowych, gdzie tworzą zwartą zieleń a w czasie kwitnienia osobliwą dekorację.

LITERATURA

- Chittenden F. J., 1956. Dictionary of Gardening, Oxford.
Pareys Blumengärtnerei, 1931. Berlin — Hamburg.

ZOFIA ORZESZKOWSKA

ROŚLINY MONOKARPICZNE W SZKLARNI WROCŁAWSKIEGO OGRODU BOTANICZNEGO

W 1955 roku do odbudowanej ze zniszczeń wojennych kaktusiarni Ogrodu Botanicznego Uniwersytetu we Wrocławiu wysadzono m. in. niewielkie okazy roślin z rodziny *Amarylloidaceae*. Były to różne gatunki agaw (*Agave*) i *Furcraea selloa*.